

«Brindem, sense plorar ni riure»

Joan Vinyoli, l'art de mirar la vida

Cinc anys abans de morir, Joan Vinyoli es descrivia així al poema

«Autoretrat a seixanta-cinc anys»:

**Mira'm la cara encesa
de sàtir vell. Quina vinosa
color de vida molt viscuda
ja no recuperable. Vasos buits.**

JUDIT PUJADÓ

> TEXT

ARXIU FAMILAR > FOTOS

>> Joan Vinyoli i Pladevall (Barcelona, 1914 - Barcelona, 1984).

La realitat acostuma a teixir-se amb trames i ordits de complexitats extremes, perquè no és fàcil mantenir a un nivell humanament sostenible les il·lusions, les obligacions, les ànsies, les capacitats, el que voldríem fer, el que finalment podem fer i el que els altres ens reconeixen. És entenent això que provaré de mostrar al lector una visió del Joan Vinyoli més familiar, la cara amable d'un home que, mentre maldava per escriure i per donar a conèixer els seus poemes, es casava, tenia fills i havia de passar bona part de les hores treballant en coses prosaiques. Més o menys com tothom, però a diferència de tothom, dins de Vinyoli bullia un talent «monstruós», com recorda el seu fill, Raimon Vinyoli. Com coincidim a reconèixer molts avui dia.

«Joan Vinyoli era un home molt mancat des de la infància. Se li va morir el pare quan encara era una criatura —tenia quatre anys—, i es va quedar amb la seva germana, la Carmen, que era peticona. I es va voler responsabilitzar de la família i allò el va atabalar, com si li limités la llibertat. Després es va

casar amb la Teresa Sastre, una noia guapíssima, i en aquells primers temps ell la veia com un fet quasi espiritual, com una cosa mística. La comparava amb Santa Teresa de Jesús». Qui ho recorda és Carme Molero, la dona de Raimon Vinyoli, el més petit dels tres fills que va tenir el matrimoni.

M'han acollit a casa seva una tarda de dissabte per parlar del Vinyoli més familiar, del pare que és capaç de projectar en els seus fills la capacitat d'observar la realitat amb una passió desbordant, d'organitzar excursions inoblidables o d'atiar la vocació artística dels menuts. Les persones mai no tenim una sola cara, i les complexitats les va teixint la vida: «El meu pare —recorda Raimon— va patir molt per no haver pogut anar a la universitat. Va començar a treballar a l'editorial Labor als setze anys i s'hi va estar fins que es va jubilar, però l'ambient no era bo. "El que has de fer —li deia en Trias Fargas, que era un dels socis de la Labor— és escriure poesia. Deixar la feina". Però no podia deixar la feina. Havia de mantenir la família. El meu pare era tot poesia. Vivia completament per la poesia, però ningú no li reconeixia el talent. Ell

«Diria que la resta d'aspectes de la seva vida, tot el que no era poesia, era secundari per a ell. En certs moments, fins i tot una nosa»

estava convençut que allò que feia era molt bo, però amb els anys va anar considerant que potser no n'hi havia per tant i es va enfonsar. Va estar deu anys sense escriure. No formava part de les capelletes literàries i no sortia a les antologies que es feien. Diria que la resta d'aspectes de la seva vida, tot el que no era poesia, era secundari per a ell. En certs moments, fins i tot una nosa. Però també era un encant de persona i ho compensava fent regals, o organitzant-nos dies espectaculars que passàvem tots junts».

Raimon conserva vivíssim el record de les passejades que feien els diumenges per Barcelona i a l'estiu per Begur i pels pobles del voltant, on estiuejaven des dels anys cinquanta. «Els diumenges feia venir un taxista i fèiem una ruta espectacular. El meu pare era molt bon observador. Estic segur que ens va ensenyar a mirar. Vam caminar per tot Barcelona. Un recorregut que podies fer en deu minuts podia durar hores. S'aturava davant d'una porteria i t'explicava l'espai, la profunditat, la vidriera, el mosaic... o s'aturava davant d'una casa i al jardí hi havia una palmera: "No sabem què passa en aquest jardí". O

entrava en un bar del lumpen només perquè l'amo feia uns flamets d'anxoves espectaculars, i ell ja se l'imaginava de bon matí posant les anxoves a lloc. Li agradava molt anar al parc zoològic, sobretot allà on els animals quedaven més a prop: els elefants, les girafes... I al port. Al port era bestial. Agafàvem una barca i anàvem a les muscleres. T'ensenyava a observar, a adonar-te de l'activitat. Al port hi havia un home que ell coneixia i que tenia una barca de fusta preciosa. Jo tenia cinc, sis o set anys, i em posaven al timó, enfilat dalt d'un tamboret, i feia anar la barca per on volia. Després, quan ens acostàvem a les muscleres, venia el mariner i em deia: "Raimon, ara ja és cosa meva", i llavors ens hi endinsàvem i vàiem tota aquella aigua com enquitranada i el port allà lluny amb els seus gegants, aquests grans personatges que són les grues, i els vaixells d'aquells temps, i quedaves acollonit. Era espectacular».

Els primers temps de fer vacances a Begur arribaven amb tren fins a Girona i allà «s'acabava l'electricitat i anàvem amb un tren de vapor. Després vam començar a anar amb tren fins a Flaçà i agafàvem la SARFA, que era

>> *Joan Vinyoli.*

«Anàvem a Aiguafreda per una drecera fantàstica que potser ja no existeix. Passàvem per uns safareigs sensacionals, on hi havia tot de dones rentant roba»

A la meva germana en el dia del seu aniversari

Són ja força cavalls, però els domines;
no ells a tu.

Fa abril veure't quieta
com sobirana i forta, somrient
davant les coses.

Agafem el pailebot
de cadires de cuina i draps per cortinetes,
on a penes cabíem;

viatgera tu,
jo el capità: paisatges d'encanteri:
gats, peixos, illes, ports inversemblants,
on cantava la vida.

Te'n recordes
del Víctor, aquell noi que era alemany,
i de la fada del jardins: la «nena Mas»
regant les plantes?

Miro la saleta,
i et veig a tu tocant «*Les papillons*»,
jo fent Meccano, inventant bòlids
Fórmula 1.

Per les envistes
de Sant Joan, des del balcó miràvem
fogueres crepitant; modestos enceníem
bengales del color de la pobresa
que ens envoltava, fantasmal.

Recorda el capellà
que et deia Missa i tu te l'escoltaves
talment l'Ungit.

Em penso que durant
el meu xarampió tot va tornar-se
vermell i, quan Sant Vito
va visitar-te impunement tots et miràvem
com si balléssim.

Dansarina fores
anys a venir i violins tocaren
per tu com encisats al vell «Jardí
del Tarongers».

Oh Stravinsky!
Vas perfer la
«Història del soldat»: aquell que a mi m'hauria
plagut de ser.

Però el destí ens empeny
cap a gelors o incendis, a vegades
cap a negres llacunes.

Contemplem les roses
dels teus 20 anys.

Quanta de vida, quanta,
cremada, en vida tanmateix,
tornada un altre cop.

Tot és metamorfosi
potser.

Brindem ara, germana
sense plorar ni riure. Per molts anys.

Joan Vinyoli 2.IV.1979

com els autocars de les pel·lícules. El conductor anava agafant les maletes, que eren d'aquelles de cartró lligades amb un cordill, i les pujava a dalt per una escaleta. A les maletes hi havia tot casa nostra i l'endemà encara venia un *recader* amb el que havia quedat. A Begur, la Carme Picart, que era molt amiga, tenia una casa de tres plantes. En una planta s'hi estaven ells, a l'altra els oncles i els cosins, i a la tercera, nosaltres. El pare organitzava les anades a la platja, però a ell la platja no li agradava. El mar, sí. L'arribada, però, era espectacular perquè érem molts, però de tots els cunyats el meu pare s'entenia sobretot amb en Carles Soler Durall. Amb ell podia parlar de poesia. Anàvem a Aiguafreda per una drecera fantàstica que potser ja no existeix. El camí era de sorra, amb totes les arrels dels pins, i passàvem per uns safareigs sensacionals, on hi havia tot de dones rentant roba. Quan anàvem a Aiguablava el pare s'estava al Garreta, un bar preciós amb una terrassa de fusta amb el terra de sorra. Allà es menjava uns bons plats de musclos de roca. També anàvem a Aigua Xelida, però quan anàvem a Aiguafreda ens endúiem els sandvitxos perquè ens hi estàvem tot el dia».

Però per a en Joan Vinyoli a Begur hi havia moments sagrats que no es volia perdre: «Quan arribava en Roman a l'embarcador d'Aiguablava amb la seva barca d'un verd preciós, allò era sagrat. Aquesta és la gran història, el moment que en Roman aturava el motor i la barca arribava empesa pel seu propi impuls i en Roman saltava a terra. El meu pare s'aixecava per veure aquesta escena, o per anar a veure el capvespre, i d'allà sortien els poemes. A l'agost fèiem un parell d'excursions amb la barca d'en Roman. Anàvem a la cova d'en Gispert. Tinc encara la imatge de quan aturava el motor i entràvem a la cova. L'aigua era negra i el meu pare feia sempre el mateix. Es treia la camisa —encara me'n recordo de la seva pell, tan blanca—, entrava a l'aigua i deia “Està gelada!”. I tornava a sortir. Era la seva proesa. Amb la barca també anàvem fins al cap de Begur. I de vegades en Roman ens deia: “D'aquí no podem passar”. Perquè feia mala mar, i llavors la meua cosina i jo ens assèiem a la bancada, tots cagats de por».

També feien passejades a peu, al puig son Ric o fins a Pals. «De vegades ens parava la Guàrdia Civil: *¿Adónde van?*». En aquells temps en Raimon va començar a

pintar els paisatges de Begur que visitaven. Tenia unes aquarel·les senzilles, però son pare es va entusiasmar i li va regalar una capsa d'aquarel·les amb tot de tubets, de professional. «La recordo perfectament. Jo feia com en Simenon, un quadre cada dia. I el meu pare em deia: “No paris, Raimon, no paris!”». A en Joan Vinyoli li agradaven les postals i tenia moltes reproduccions d'obres d'art. «Va haver-hi un moment —recorda Raimon— que l'art que li agradava era el que s'havia fet des de Kandinsky cap aquí. S'entusiasmava amb Paul Klee. En canvi havia deixat d'escoltar música. En Joan Teixidor un dia li va dir: “Vinyoli, si vols ser un gran poeta, la música fora. O una cosa o l'altra”. I el pare s'ho va prendre tan al peu de la lletra que no en va tornar a sentir fins que ja va ser molt gran. El meu germà, l'Albert, li va regalar un casset i va començar a passar-se hores escoltant la *Passió segons Sant Mateu*, de Bach, o el *Rèquiem*, de Mozart».

La Teresa Sastre era una dona amb molt sentit de l'humor. Sempre deia que li hauria agradat ser cupletista i pujar als escenaris amb tot de plomes, però que no podia ser perquè era una dona burgesa. Va treballar molts anys a Assistència Mèdica, i en Salvador Espriu tenia el despatx just al costat. Potser per això sempre explicava que quan

Espriu s'avorria la feia cridar i li deia: «Teresa, vine un moment al meu despatx. Va, cantem». I es posaven a cantar cuplés. L'Espriu s'agafava les puntes de l'americana i cantava: «*Po-bres chi-cas, las que tienen que servir*». I la Teresa es moria de riure. Però Salvador Espriu ja era un poeta reconegut i Joan Vinyoli era només poeta d'una «immensa minoria».

Begur recorda les estades de Vinyoli. S'han instal·lat plaques als llocs que freqüentava i ja fa uns anys, el 2009, quan es commemoraven els vint-i-cinc de la seva mort, es va inaugurar el mirador «Joan Vinyoli», des d'on esclata el mar de la badia de Pals, amb les Medes al fons. Van ser molts anys de mirar, de viure i d'escriure a les taules dels bars, a la vora del mar. «Quan jo era jove —recorda Raimon— de vegades el pare venia als peus del llit i em llegia poemes, però jo no els entenia. Ell ho vivia tot poèticament. Ho vivia tan poèticament que al 1970, quan el van convidar al Price dels poetes, ell hi va anar a llegir poesia. I el públic el va xiular. Va tornar a casa enfonsat. Però és que no s'adonava que allò era un míting antifrancista. I tot i així potser ara es recorda poc que no va acceptar el *Premio Nacional de Poesía* que li volien donar el 1977».

Judit Pujadó és escriptora.

>> *D'esquerra a dreta, Albert Vinyoli, Teresa Sastre amb en Raimon a la falda, i tots dos Joan Vinyoli, pare i fill. A la dreta, Vinyoli a Begur.*

La Teresa Sastre era una dona amb molt sentit de l'humor. Deia que li hauria agradat ser cupletista però que no podia ser perquè era una dona burgesa